

**ÇOK KUŞAKLI YAŞAM ALANLARI: KONUT
TASARIMINA GÜNCEL BİR BAKIŞ**

MULTIGENERATIONAL LIVING SPACES:
A CONTEMPORARY PERSPECTIVE
ON HOUSING DESIGN

İmran KAVAZ ALTUN, Güler KARABEKİR

96

ÇOK KUŞAKLI YAŞAM ALANLARI: KONUT TASARIMINA GÜNCEL BİR BAKIŞ

MULTIGENERATIONAL LIVING SPACES: A CONTEMPORARY PERSPECTIVE ON HOUSING DESIGN

İmran KAVAZ ALTUN¹, Güler KARABEKİR²

Anahtar Kelimeler:

Çok Kuşaklı Konut,
Konut Tasarımı,
Kullanıcı Gereksinimleri.

Keywords:

Multi-Generational
Housing,
Housing Design,
User Needs.

ÖZ

Dünya genelinde nüfusun yaşlanması, ortalama yaşam sürelerinin uzaması, göçler ve özellikle ekonomik sorunlar gibi birçok faktör, insanların yaşam biçimlerini etkilemektedir. Söz konusu sebeplerle birincil dereceden aile bağı olan üyelerle birlikte yaşama fikrine dair olumlu yaklaşım giderek artmaktadır. Ancak ülkemizdeki mevcut konut stoğu genel olarak çekirdek ailenin yaşayabileceği konut ideali üzerinden tasarlanan ve üretilen konutlar olup çok kuşaklı yaşama dair artan ihtiyaca cevap verecek nitelikte değildir. Bu çalışmanın amacı giderek tercih edileceği düşünülen çok kuşaklı konut tasarımına ilişkin kullanıcı gereksinimleri üzerine bir analiz yapmak ve çok kuşaklı konut uygulamalarında dikkat edilmesi gereken parametreleri belirlemektir. Farklı nesillerin bir arada yaşadığı konutların tasarımında kullanıcı gereksinimleri göz önünde bulundurularak belirlenen parametreler özelinde seçilen örnekler üzerinden vaka analizleri gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda konut tasarımında özellikle esneklik ve adaptasyon parametresi dikkate alınarak tasarım yapıldığında, bu tür yaşam alanlarının kullanıcıları için daha uzun süreli ve etkili bir yaşam çözümü sunacağı sonucuna varılmıştır. Ayrıca çok kuşaklı konut tasarımının kullanıcı gereksinimleri bağlamında güçlü ve zayıf yönlerine değinilirken, bu alanların bireysel, ailevi ve toplumsal düzeyde sunduğu faydalar da ortaya konulmuştur.

ABSTRACT

Globally, many factors such as population aging increased life expectancy, migration and particularly economic challenges are reshaping lifestyles. As a result, there is a growing positive inclination toward living with immediate family members under one roof. However, the existing housing stock in Turkey has predominantly been designed and produced in line with the ideal of the nuclear family residence, and therefore remains insufficient in meeting the increasing demand for multigenerational living. The aim of this study is to conduct an analysis on user requirements regarding multi-generational housing design, which is thought to be increasingly preferred, and to determine the parameters to be considered in multi-generational housing applications. Case studies were conducted on selected examples, specifically on the parameters determined by considering user requirements in the design of houses where different generations live together. The findings reveal that incorporating flexibility and adaptability as primary parameters in housing design provides longer-term and more effective living solutions for users. Furthermore, the study discusses the strengths and weaknesses of multigenerational housing in the context of user requirements, while also highlighting the benefits such spaces can offer at individual, familial, and societal levels.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, imran.kavaz@erzurum.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8320-3396

² Arş. Gör. Dr., Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, gulerkarabekir@ohu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9940-9169

Alıntılanmak için/Cite as:
Kavaz Altun İ. ve Karabekir G. (2025) Çok Kuşaklı Yaşam Alanları: Konut Tasarımına Güncel Bir Bakış, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 34 (2), 1669-1686

GİRİŞ

Çok kuşaklı konut, aynı aileden iki ve daha fazla kuşak yetişkinin ya da birbirleriyle herhangi akrabalık bağı bulunmayan farklı yaş grubundan bireylerin bir evi veya mülkü paylaştığı yerdir. Günümüz toplumlarında demografik değişimler, ekonomik faktörler, savaşlar, göçler ve yaşlanan nüfus, çok kuşaklı yaşam alanlarına olan ihtiyacı artırmaktadır. Bunun yanı sıra giderek artan boşanma oranları (2020 yılı 136.570 kişi boşanırken 2024 yılında bu sayı 187.343'dir), evlenmeme ve aileyle birlikte yaşamayı sürdüren bireylerin tercihi kuşaklararası konut kavramının yeniden ele alınmasını gerektiren nedenlerdendir (Url 1). Özellikle bir arada yaşayan farklı nesillerin gereksinimlerinin karşılanması, mimarlık ve iç mimarlık disiplinleri açısından hem önemli bir zorluk hem de bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok kuşaklı yaşam, farklı yaş gruplarındaki bireylerin bir arada uyum içinde yaşayabileceği, herkesin ihtiyaçlarına cevap verebilecek esnek, erişilebilir ve farklı mahremiyet derecelerine cevap verebilen özel ve ortak alanları içeren mekânlar gerektirmektedir.

Bu araştırmanın temel konusu olan günümüz çok kuşaklı yaşam alanları, tarih boyunca birden fazla kuşağın aynı çatı altında bir arada yaşadığı yapısal ve toplumsal bir model olarak Türk Evinde de karşımıza çıkmaktadır. Avlu etrafında örgütlenen plan düzeni; sofa, selamlık ve haremlik gibi mekân tipolojileri, farklı kuşakların farklı mahremiyet ve sosyalleşme ihtiyaçlarını aynı anda karşılayacak biçimde tasarlanmıştır. Özellikle sofa, hem ortak yaşam ve karşılaşma mekânı olarak hem de ailenin merkezi odağı olarak kuşaklar arası etkileşimi teşvik etmiş; aile büyükleriyle çocukların, kadın ve erkek kuşakların uyum içinde bir arada kalabilmesini mümkün kılmıştır (Kuban, 1995). Ayrıca, Osmanlı döneminde geniş aile yapısının konut içerisindeki fiziksel yansıması olarak ortaya çıkan bu mekân kurgusu; farklı kuşakların günlük ritüellerine ve toplumsal hiyerarşiye uygun mahremiyet katmanları oluşturmuştur (Bozkurt, 2013). Farklı kuşakların bir arada yaşadığı konut biçimleri, yalnızca günümüze ait bir tartışma değildir; birçok kültürde geleneksel konut yapıları, bu ihtiyaca göre şekillenmiştir. Benzer şekilde, Asya ve Ortadoğu kültürlerinde de kuşaklar arası birlikte yaşamı destekleyen

konut örneklerine rastlanır. Ancak bu çalışma, geleneksel konut tipolojilerinden biri ya da birkaçını temel alan ve onun iyileştirilmesine ya da yeniden yorumlanmasına yönelik bir analizden ziyade, günümüz toplumsal ve ekonomik koşulları doğrultusunda şekillenen çok kuşaklı yaşam biçimlerinin güncel konut tasarımında her toplum için geçerli olabilecek temel etkilerini incelemekte ve ona yönelik parametreleri belirlemektedir. Geleneksel yapılar ve biçimleniş şekilleri üzerinden bir çalışma tasarlamının ancak belirlenen parametreler üzerine kültürel faktörlerin de eklenmesiyle özelleştirilebilecek nitelikte farklı çalışmalara konu olabileceği düşünülmektedir. Bu noktada çalışmanın odağını ise çağdaş kullanıcı ihtiyaçlarına yanıt verebilecek ve tüm kullanıcı tipleri için geçerli olabilecek ortak tasarım parametrelerini belirlemek oluşturmaktadır.

Modern dönem öncesi yalnızca Türk evinde değil, birçok kültürde yaygın bir yaşam biçimi olan çok kuşaklı yaşam biçimi, sanayi devrimi ve kentleşme sonrasında azalmıştır. Modern dönemde, ekonomik sıkıntılar, yaşlanan nüfus ve artan yaşam maliyetleri, savaş ve doğal afetler, göçler, çocuklu ailelerin bakım konusunda ihtiyaç duyduğu yardım ve destek gibi faktörler, çok kuşaklı yaşamı yeniden gündeme getirmiştir. Hızla artan yaşam süresinin uzamasıyla gelecek yıllarda çok daha karmaşık aile yapılarının oluşacağı düşünülmektedir (Gratton ve Scott, 2021). Çok kuşaklı aile yapısının artmasıyla fasulye sırası (beanpole) veya bayrak direği (flagpole) olarak adlandırılan aile yapısındaki dikeyleşme gündeme gelmiştir (Taşçı ve Baran, 2023). Aile yapısındaki söz konusu dikeyleşmeyle birlikte önümüzdeki yıllarda çok kuşaklı konutlarda yaşayanların sayısının artmasının ötesinde bir ailede aynı anda yaşayan dört neslin ortaya çıkacağı düşünülmektedir (Gratton ve Scott, 2021). Mimarlık disiplininin çok kuşaklı kullanıcıların ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirmesi gerekmektedir. Fiziksel, psikolojik, sosyal ve fonksiyonel gereksinimlerin dikkate alındığı bir tasarım yaklaşımı ile hem yaşlıların hem de çocukların güvenli, rahat ve destekleyici bir ortamda yaşaması sağlanmalıdır. Aynı zamanda, bu tür tasarımlar, bireylerin mahremiyetini korurken, aile içi etkileşimi ve bir arada yaşayabilmenin ve sosyalleşebilmenin yolunu da açmalıdır.

Dünya genelinde artan konut maliyetleri ile çocuk ve yaşlı bakımına ilişkin masraflardan dolayı çok kuşaklı konutlar

gelenek olmanın ötesinde hala geçerliliğini korumaktadır. Amerika’da çok kuşaklı evlerin sayısı üzerine yapılan bir araştırmada 2011’de %7 olan çok kuşaklı konut oranının 2021’de %26 ya çıktığı tespit edilmiştir. İngiltere’de ise 2040 yılına kadar çok kuşaklı konutların %17’ye ulaşacağı ön görülmektedir (Url 2). Ayrıca çok kuşaklı konutların gençler, göçmenler ve etnik nüfus ile yaşlanan nüfus için giderek daha uygun bir konut seçeneği olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde çok kuşaklı yaşam biçimi ekonomik sorunlarla yakından bağlantılıdır. Özellikle işsizlik, artan konut ve kira maliyetleri, çocuk bakım masraflarının artışı gibi faktörler başlangıçta genellikle geçici olması düşünülen durumu kalıcı hale getirebilmektedir.

Amerika’da "Boomerang" nesli olarak adlandırılan birçok genç insan, üniversite eğitimi sonrası ebeveynleri veya büyükanne ve büyükbabalarıyla birlikte çok kuşaklı

konutlarda yaşamaya devam etmektedir. Amerika’da banliyölerde yaşayan insanlar arasında evin bahçesine ek, küçük ölçekte bir büyük ebeveyn evi yapmak yaygınlaşmaktadır. Ayrıca tek konut içerisinde aile büyükleri için süit oda tarzında mutfak-banyo içeren bölümler tasarlanabilmekte ya da iki ve üç katlı evler, her katta bir ailenin bağımsız yaşayabileceği ancak ortak alanların da olduğu şekilde tasarlanabilmektedir (Shin, 2012).

Çok kuşaklı konutlar, farklı yaş gruplarının bir arada yaşamalarına olanak tanıyan bir düzen sunarken, aynı zamanda tasarım, sosyal dinamikler ve ekonomik faktörler bakımından çeşitli güçlü ve zayıf yönlere sahiptir. Bu konutların bireyler ve aileler üzerindeki etkilerini daha iyi anlayabilmek için güçlü ve zayıf yönlerin sistematik bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda çok kuşaklı yaşam alanlarına dair avantajlar ve dezavantajlar sunulmaya çalışılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Çok Kuşaklı Konutların Güçlü Ve Zayıf Yönleri

Kategori	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Ekonomik	- Kaynakların paylaşılması maliyetleri azaltır. - Aile içi destek, kriz durumlarında finansal güvence sağlar (Niederhaus ve Graham, 2013) (He ve Jia, 2024).	- İleride doğabilecek maddi ve mali anlaşmazlıklara karşın birlikte yaşayan aile bireylerinin yasal bağlayıcılığı olan sözleşmeler yapması gerekebilir (Niederhaus ve Graham, 2013).
Sosyal	- Kuşaklar arası etkileşim, dayanışmayı ve empatiyi artırır (Klanten vd., 2021).	- Kuşaklar arası çatışma ve farklı yaşam tarzlarının uyumsuzluğu sorun yaratabilir (Klanten vd., 2021).
Psikolojik	- Çocuklar için sosyal ve duygusal gelişimi destekleyen bir ortam sağlar (Durrett ve McCamant, 2011). - Yaşlı bireyler için yalnızlık hissini azaltır. - Aile bağlarının güçlenmesine katkı sağlar (Bank, 2024).	- Mahremiyet eksikliği, bireyler arasında huzursuzluk yaratabilir (Durrett ve McCamant, 2011).
Fiziksel Mekân	- Ortak kullanım alanları, sosyal etkileşim için fırsatlar sunar (Durrett, 2009). - İyi planlanmış fiziksel mekânlar, erişilebilirliği artırır (Süvari ve Çeliktepe, 2023).	- Yetersiz tasarlanmış alanlar, kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayamayabilir. - Özel alanların eksikliği, bireylerin bağımsızlık hissini olumsuz etkileyebilir (Durrett, 2009).
Tasarım Esnekliği	- Esnek tasarım, değişen kullanıcı ihtiyaçlarına uyum sağlar (Dove, 2020).	- Esneklik sağlanmadığında, mekânlar kullanıcı ihtiyaçlarına uzun vadede cevap veremeyebilir (Süvari ve Çeliktepe, 2023).
Güvenlik	- Doğru tasarım ile yaşlılar ve çocuklar için güvenli erişim olanakları sunulabilir (Arer, 2020).	- Tasarım doğru kurgulanmadığında güvenlik eksikliği, düşme ve yaralanma risklerini arttırabilir (Çamur ve Songül, 2012).
Enerji Verimliliği	- Çok kuşaklı yaşam alanlarında ortak enerji kullanımı, toplam enerji tüketimini azaltabilir. - Yenilenebilir enerji kaynaklarıyla uyumlu tasarımlar, sürdürülebilirliği artırır (Dove, 2020).	- Enerji verimli sistemlerin kurulum maliyetleri başlangıçta yüksek olabilir (Dove, 2020)

(Kaynak: Tablo verilen kaynaklarından yararlanılarak yazarlar tarafından üretilmiştir.)

Çok kuşaklı yaşam alanlarının zayıf yönleri, kullanıcı odaklı mekân tasarımıyla büyük ölçüde aşılabılır. Örneğin, mahremiyet eksikliği gibi sosyal ve psikolojik zorluklar, her birey ya da ailenin bağımsız yaşam alanlarına sahip olmasını sağlayan tasarımlar ile çözülebilir. Esnek mekânlar, değişen ihtiyaçlara hızlı uyum sağlayarak kullanıcıların yaşam kalitesini artırabilir. Güvenlik sorunları, yaşlılar ve çocuklar için güvenli erişim yolları, kaymaz zeminler ve ergonomik tasarımlar gibi detaylarla ele alınabilir. Ayrıca enerji verimliliği düşük olan konutlar, yenilenebilir enerji sistemleri ve yalıtım tekniklerinin entegrasyonu ile daha sürdürülebilir hale getirilebilir. Bu doğrultuda, tasarımcılar, çok kuşaklı yaşam alanlarının zayıf yönlerini en aza indirgeyerek, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde fayda sağlayan mekânlar oluşturabilir.

Konut tasarım süreci gerek teknik yönleri ile gerekse kullanıcının gereksinimleri ile uyumlu olabilmesi ve değişimlere ayak uydurabilmesi gibi konulardan dolayı tasarımcılar için sürekli değişen ve zorlukları olan bir süreçtir. Kullanıcı çeşitliliği bu zorlukları arttırırken farklı nesillerin birlikte yaşayacağı bir konut tasarlamak daha karmaşık olabilmektedir. Çünkü nesil farklılıkları hem fiziksel hem de psikolojik ihtiyaçları çeşitlendirmektedir. Bu durumda tasarım yapan mimar ve iç mimarlar konutu kullanacak her bireyin bireyselliğini göz önünde bulundurarak herkesin bir arada yaşayabileceği bir mekân tasarlamalıdır.

Bu makalenin amacı, *çok kuşaklı konut tasarımına ilişkin kullanıcı gereksinimleri üzerine bir analiz yapmak ve çok kuşaklı konut uygulamalarında dikkat edilmesi gereken parametreleri belirlemektir*. Çalışmada çok kuşaklı yaşam alanlarının tasarımında dikkate alınması gereken temel parametreler belirlenerek bu parametrelerin kullanıcı isteği ile tasarlanan örnek projeler üzerinden analizi yapılmıştır. Makale, çok kuşaklı konutlarda kullanıcıların gereksinimlerini değerlendirerek bu gereksinimlere paralel olarak öncelikli tasarım parametrelerini belirlemektedir. Ayrıca, farklı kültürlerdeki çok kuşaklı yaşam örneklerini ele alarak, küresel ölçekte başarılı uygulamaları ve yenilikçi yaklaşımları değerlendirmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışma, çok kuşaklı konut tasarımında kullanıcı gereksinimlerinin belirlenmesine yönelik olarak iki aşamalı bir yöntemsel yaklaşım benimsemektedir. İlk aşamada, bireylerin konut ortamından bekledikleri temel fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları tanımlamak amacıyla Abraham Maslow'un (1943) ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramsal bir zemin olarak kullanılmıştır. Maslow (1943)'un fizyolojik gereksinimlerden başlayarak güvenlik, aidiyet ve kendini gerçekleştirme gibi daha üst düzey gereksinimlere uzanan modeli, konut tasarımında dikkate alınması gereken kullanıcı temelli ihtiyaçları sistematik biçimde sınıflandırmak açısından işlevsel bulunmuştur. Bu kuramsal çerçeve doğrultusunda, çalışmada kullanılan analiz parametreleri (mahremiyet, esneklik, sosyal etkileşim, kişisel alan, aidiyet) tanımlanmış ve bu parametreler üzerinden çok kuşaklı konut örnekleri değerlendirilmiştir.

İkinci aşamada, Maslow (1943)'dan türetilen bu parametrelerin çağdaş mimari tartışmalarda nasıl ele alındığını belirlemek amacıyla, Scopus ve Web of Science veri tabanlarında 2010–2025 yılları arasında yayımlanan akademik çalışmalar taranmıştır. “Multigenerational housing”, “intergenerational living”, “housing design” ve “residential privacy” gibi anahtar kelimeler kullanılarak yapılan literatür taraması, konuya dair güncel tartışmaları belirlemek ve kavramsal çerçevenin günümüz pratikleriyle ilişkisini kurmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Scopus ve Web of Science taramasıyla seçilen dokuz çalışma, Maslow (1943)'un ihtiyaçlar hiyerarşisinden türettiğimiz beş parametrenin çok kuşaklı konut tasarımında nasıl somutlandığını göstermiştir. Xiu vd. (2024) göçmen ailelerde “adaptasyon” ve “güvenlik” gereksinimlerini aydınlatma ve mekânsal bütünleşme temalarıyla ilişkilendirirken, Baskoro vd. (2024) pandemi koşullarında ev içi dayanıklılığı “işlevsel yakınlık” ve “kaynak paylaşımı” ekseninde tartışmıştır. Choi & Ramaj (2024) ise konut erişilebilirliğinin (“yatay erişim”) sosyo-ekonomik kırılganlıkla nasıl örtüştüğünü; Harvey ve Dunifon (2023) demografik dönemeçlerin (“misafir” vs. “ev sahibi”) mahremiyet ve güvenlik algısını nasıl şekillendirdiğini

nicel verilerle ortaya koymuştur. Freeman vd. (2021) görüşmelerde elde ettikleri çok sesli veri akışından yola çıkarak “esneklik” ve “sosyal etkileşim alanları”nın kuşaklararası iletişimdeki rolünü vurgulamış; Shaweesh (2024) konut çeşitliliği bağlamında “modülerlik” ve “ortak alan kullanımı” örnekleri sunmuştur. He ve Jia (2024) çok nesilli kararların gelir, etnik kimlik ve eğitim düzeyi ile nasıl ilişkilendiğini betimlerken, Scheckler (2023) bölgesel ekonomik dalgalanmaların yaşlıların yalnız kalma olasılığını düşürüp, çok kuşaklı birlikteliğe geçişi nasıl tetiklediğini göstermiştir. Son olarak Dove’un (2020) radikal konut tasarımı eleştirisi, esneklik ile mahremiyet arasındaki dengeyi yeniden sorgulayarak, kullanıcı ihtiyaçlarının sürdürülebilir ve katılımcı modellerle karşılanmasının önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar, Maslow (1943) temelli esneklik, fiziksel mekân gereksinimleri, sosyal etkileşim alanları, mahremiyet ve güvenlik parametrelerinin çok kuşaklı konut tasarımında hem kuramsal hem de uygulamalı düzeyde geçerliliğini desteklemektedir.

Bu çalışmada kültürel bağlam ve kültürel uyum gibi parametreler, çok kuşaklı yaşam pratiklerini etkileyen önemli değişkenler olmalarına rağmen, analiz sürecinin kapsamı dışında bırakılmıştır. Bunun nedeni, çalışmanın öncelikli olarak mekânsal gereksinimlerin evrensel düzeyde karşılanabilirliğini ortaya koymayı hedeflemesi ve kültürel farklılıkların yorumlanmasına dair ayrıca derinlemesine bir çalışma yapılmasının gerektiğinin düşünülmesidir. Dolayısıyla, bu araştırma, kültürel çeşitlilikten bağımsız olarak çok kuşaklı konutlara ilişkin temel kullanıcı ihtiyaçlarını mimari tasarım bağlamında ele almakta ve bu çerçevede sınırlı kalmaktadır.

Bu iki yönlü yöntemsel yaklaşım sayesinde, çalışmada hem teorik bir ihtiyaçlar modeli hem de güncel literatür bulguları üzerinden geliştirilen analiz parametreleriyle çok kuşaklı konutlara ilişkin sistematik ve karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmaktadır.

Seçilen örneklem, internet veri tabanlarında İngilizce dilinde çok kuşaklı konutlar anahtar kelimesiyle araştırılmış ve basit olasılıklı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Seçim kriterleri daraltılırken konut seçiminde literatüre geçen (Archdaily ve Deezen mimarlık ve tasarım

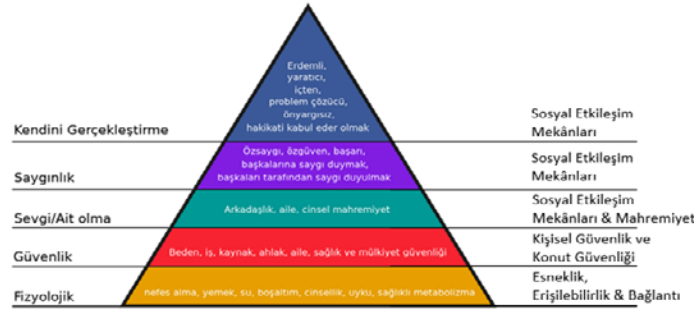
forumlarında tarama yapılmış) ve farklı ülkelerden örnekler olmasına dikkat edilmiş; özellikle tasarımın başından itibaren çok kuşaklı olarak tasarlanan ve gerekli çizim, görsellere erişilebilir olan örneklerin seçilmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca konutun son on yıl içerisinde inşa edilmesine dikkat edilmiştir. Sonuç olarak son 8 yılda inşa edilmiş dört konutta karar kılınmıştır. Konutların diğer ortak özelliği ise yer aldıkları ülkelerde çok kuşaklı yaşam biçiminin yeniden canlanması ve üç farklı kuşağın birlikte barınma ihtiyacını karşılamasıdır. Analiz edilen örnekler Çin, Hindistan, Avustralya ve Amerika’dan seçilmiştir. Çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden betimleme tekniği kullanılmıştır. Maslow’un (1943) ihtiyaçlar hiyerarşisinden adapte edilen değerlendirme parametreleri yapı planları üzerinden okunarak analiz edilmiştir. Öncelikle yapıların görselleri ile planlarına dair genel özellikleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Ardından Maslow’un (1943) ihtiyaçlar hiyerarşisiyle bağdaştırılarak türetilen, çok kuşaklı konutların sahip olması gerektiği düşünülen esneklik, erişilebilirlik/bağlantı, sosyal etkileşim alanları, mahremiyet ve güvenlik parametreleri ve alt kriterlerinde yapılar değerlendirilmiştir.

KULLANICI GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ

Kullanıcı gereksinimleri, doğal ya da yapılı çevrede bulunan bireylerin bir eylemi her yönüyle gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duyduğu en uygun koşulların sağlanması olarak tanımlanabilir. Yapılara bakıldığında her ne kadar asgari düzeyde ortak gereksinimlere sahip olduğu düşünülse de aslında kullanım işlevi ve kullanıcı grubu düşünüldüğünde her yapı kendi içerisinde farklı gereksinim düzeyi barındırabilmektedir. Bu yönüyle kullanıcı gereksinimleri birçok farklı araştırmacı tarafından incelenip farklı sınıflandırmalarda ele alınmıştır (Maslow, 1943; Bayazıt, 1982; Buğday, 1991; Gül, 1993).

Abraham H. Maslow, toplum içindeki insanın temel gereksinimlerini, genel bir yaklaşımla belirli bir sıralama düzeni içerisinde, en temel gereksinimlerden en karmaşık olana doğru sıralamıştır. Bunlar; fizyolojik, güvenlik, ait olma ve sevgi, saygı, kendini gerçekleştirme gereksinimleridir (Maslow, 1943).

Çok kuşaklı yaşam alanları için Maslow (1943)'un ihtiyaçlar hiyerarşisine baktığımızda ortak yaşam için asgari düzeyde sağlanması gereken parametrelerin bu hiyerarşiyle bağdaştığı görülmektedir. Çok kuşaklı yaşam alanlarında kişilerin birlikte uyum içerisinde yaşayabilmeleri için temelde esneklik, mahremiyet, erişilebilirlik, bağlantı ve güvenlik, sosyal etkileşim mekânları ile fiziksel mekân /davranışsal gereksinimler (boyut) parametrelerinin sağlanması gerekmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Maslow'un İhtiyaçlar Piramidi İle Çok Kuşaklı Konut Tasarım Parametrelerinin Eşleşmesi
(Kaynak:Yazarlar tarafından Maslow (1943) un ihtiyaçlar piramidine eklemeler yapılarak geliştirilmiştir.)

Bu parametreleri Maslow (1943)'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan parametrelerle karşılaştırdığımızda esneklik, erişilebilirlik ve bağlantı piramidin tabanını oluşturan fizyolojik ihtiyaçlara denk gelmektedir. Güvenlik ihtiyacı ikinci basamaktaki hem konut güvenliği hem de kişisel olarak kendini diğerleriyle birlikte güvende hissetme ihtiyacıyla eşleşmekte olup mahremiyet parametresi de güvenlik basamağında ele alınabilir. Kullanıcının hem kişisel alanı olarak tanımlayacağı kendine özel mekânı hem de topluluk içerisinde mahremiyet sağlamasına olanak tanıyacak mekânları yaratmak çok kuşaklı yaşam alanlarında ön planda tutulması gereken bir parametre olduğu düşünülmektedir. Çok kuşaklı yaşam alanlarında sosyal etkileşim mekânları ise sevgi/ait olma, saygı ve kendini gerçekleştirme basamaklarının her üçünün sağlanmasına olanak tanımaktadır. Özellikle yaşlı kullanıcılar iletişime geçildiğinde, dinlenildiğinde, yaşam deneyimlerinden yararlanıldığında ya da diğer bireylere yardımcı olabildiklerinde kendini işe yarar hissetmekte, fikirlerine önem verildiğinde değerli olduğunu düşünmekte sevgi ve aidiyetle o grubun bir parçası olduğuna

inanmaktadır (Kavaz Altun, 2023). Bu karşılıklı bir fayda ilişkisidir. Genç grup da yaşam alanı, çocuk bakımı ya da sadece psikolojik açıdan desteklendiğini hissedecek ve bu piramidin üst kısmında yer alan üç parametre (sevgi/ait olma, saygı ve kendini gerçekleştirme) beslenecektir.

Kullanıcı gereksiniminin tasarım sürecindeki yerini belirleme, yapının tasarım ve kullanım aşamasında yeterliliğini belirlemek açısından önem taşımaktadır. Kullanıcı gereksinimleri ile tasarım ilişkisi doğru kurulmadığında tasarımda kullanım amacına ters düşülür (Şener, 1977). Bu nedenle Maslow (1943)'un ihtiyaçlar hiyerarşisiyle eşleşen bu beş parametrenin çok kuşaklı yaşam alanlarında sağlanabilmesi önem taşımaktadır.

Esneklik: Farklı kullanıcı tipolojilerine göre, farklı biçimleniş çeşidi olasılığını içerisinde barındırabilen tasarımlardır. Kızmaz ve Koş (2015), konut tasarımında esnek yaklaşımların kullanıcı gereksinim ve ihtiyaçlarından doğduğunu savunur. Kullanıcı; cinsiyeti, yaşı, kültür ve tecrübeleri ile sağlık durumu gibi daha uzatabileceğimiz birçok faktör sebebiyle konut üzerinde değişim ve dönüşüm yapma ihtiyacı hissedebilir. Esnekliği kişiselleştirme kavramı üzerinden yorumlayan Jusan'a (2007) göre ise kişinin konutta kendi bölgesini kendi değerleriyle alakalı hale getirme eyleminden bahseder. Değişiklik veya hareket biçiminde olan kişiselleştirme süreci kaçınılmaz olma eğilimindedir ve kullanıcının yaşam süresi boyunca ihtiyaçlarının değişmesi nedeniyle sürekli bir süreçtir. Ayrıca aynı yaşam alanını paylaşan farklı kullanıcı gruplarının olasılığı (bebek, çocuk, ergen, yetişkin, yaşlı gibi) konutu ister istemez esnek ve dönüştürülebilir bir kullanım alanı kurgusuna iter. Mimari tasarımlarda farklılaşan kullanıcı tipleri ile birlikte esneklik kavramı, adaptasyon, modülerlik, hareketlilik, değişim ve dönüşüm gibi yaklaşımlar ile sağlanabilir. Bu parametre kapsamında planlar üzerinden esneklik parametresi; modülerlik, hareketlilik ve adaptasyon kriterleri üzerinden değerlendirilecektir.

Erişilebilirlik/Bağlantı: Yapılar genellikle işlev, yakınlık ya da sirkülasyon yolu ile birbiri ile ilişkili çok sayıda mekândan oluşmaktadırlar. Bu mekânların birbirleri ile ilişki kurup, tutarlı biçim ve mekân örüntüleri şeklinde düzenlenebildiği temel konfigürasyonlar bulunmaktadır (

Ching, 2002). Konutu oluşturan mekânsal bölümlemeler de birbirleriyle ilişki kurup düzenlendiği şekliyle kullanıcıya mesajlar verir. Özgün bir durumda hangi türde bir organizasyonun kullanılacağı kararı; işlevsel yakınlık, boyutsal gereksinimler, mekânların hiyerarşik olarak sınıflandırılması, ışık ya da manzara gereksinimleri gibi ihtiyaçlar mekân konfigürasyonunun biçimini ya da gelişmesini sınırlandıran ya da özgürleştiren girdilerdir (Ching, 2002). Bu parametrede konutu kullanan özellikle yaşlı kullanıcılar göz önünde bulundurularak mekânların birbirleri arasındaki işlevsel yakınlık/bağlantı ve mekânlar arası erişim çözümü özellikleri irdelenmiştir.

Sosyal Etkileşim Alanları: “Her fiziksel çevre, bir sosyal çevrenin, her sosyal çevre de bir fiziksel çevrenin varlığını içermektedir” (Porshansky, 1983). Hangi ölçekte olursa olsun kişinin etrafını kuşatan çevresel sistem; fiziksel ve sosyal çevrenin bütünü olarak algılanmıştır. Bitişik mekânları, bağlı ama ayrı mekânlar haline getirirken yapılar, hareket ve karşılaşma örüntülerini yapılandırır, bu sebeple doğrudan sosyal ilişkileri etkiler (Sıramkaya, 2015). Bu nedenle konut içi ortak yaşam alanlarının tasarlanması kullanıcıyı bir araya getirerek pasif ya da aktif şekilde sosyalleşmesi için fırsat sunacaktır. Çalışma kapsamında sosyal etkileşim alanları konut içerisinde karşılaşma alanları ve ortak yaşama alanı üzerinden ele alınacaktır.

Mahremiyet: Mahremiyet, istenmeyen ilişkileri kontrol altına alabilme yani seçici bir kontrol mekanizması olarak kişisel alan, egemenlik sınırı, bölgesel davranış gibi insan davranışları ile ilgili konularda karşımıza çıkan ve birçok davranışı içerip sosyal sistemi etkileyen bir kontrol mekanizmasıdır (Önder, 1995). Rapoport mahremiyeti; seçme hakkına sahip olma, etki dengesini iyi kurma ve istenilen mahremiyet derecesini istenilen ilişki düzeyiyle sağlamak olarak tanımlar. Mahremiyette kesin bir çizgi bulunmaz ve birey kendini diğerlerinden net bir şekilde ayırmaz (Lang, 1987). Mekândaki düşey bölücülerin malzemesi, konumu, hareketli ya da sabit oluşu, mekânın genel kurgusundaki esnek tasarım kararları mahremiyetin somut ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dülgeroğlu vd. (1996) mahremiyet kavramının sosyal etkileşimin ön koşulu olduğundan ve sosyal ilişkileri düzenlemekte kullanılan sınır kurallarını belirlediğinden söz eder.

Mahremiyetin konut kapsamında oda/konut düzeyi ve konut bloğu düzeyi olmak üzere iki düzeyde karşımıza çıktığından bahsedilebilir (Dülgeroğlu vd., 1996).

Mahremiyet ve buna bağlı olarak kullanıcıların yaşam biçimi, konuttaki mekânların çeşitliliği, plan şemaları, mekân kullanım kalıplarına bağlı donatı örgütlenmeleri gibi birçok faktör üzerinde etkilidir. Açıklık ve kapalılık, erişilebilirlik ve geçirgenlik, etkilenebilirlik gibi kavramlar mahremiyetle doğrudan ilişkilidir (Zorlu ve Keskin, 2017). Bu bağlamda mahremiyet parametresinin planlar üzerinden analizleri “*Açıklık, kapalılık, geçirgenlik, oda düzeyi*” mahremiyet parametresi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Mahremiyet gereksinimi, evrensel bir kavram olmakla birlikte, her coğrafya ve kültürün kendi normları çerçevesinde farklılaşır. Toplulukçu kültürlerde tüm aile bireylerinin bir arada bulunduğu, şeffaflık ve paylaşımın öncelendiği ortak mekânlar ön plana çıkarken, daha bireyci normlara sahip toplumlarda, bireysel mahremiyet beklentisi, ev içinde mahrem bölümlerin ayrılmasını gerektirir. Çok kuşaklı konut tasarımında mahremiyet, sosyal etkileşim ve paylaşım dinamikleri büyük ölçüde kültürel normlarla şekillenir. Örneğin, toplulukçu kültürlerde (Hindistan, Çin vb.) geniş ortak kullanım alanları ve çok işlevli kamusal bölgeler öne çıkarken, daha bireyci kültürlerde (Avustralya, ABD) özel yaşam alanlarına vurgu yapılmaktadır (Hofstede, 2001). Ayrıca aynı toplum içinde kuşaklar arasında mahremiyet beklentileri farklılaşabilir; genç kuşaklar açık plan ve geçirgenlik isterken, yaşlı kuşaklar daha kapalı, sınırlandırılmış bölgeleri tercih edebilir (Asadpour vd., 2022).

Güvenlik: Güvenlik konusu mekâna dışardan erişim ve mekânın kullanımı esnasında kazalara karşı sağlanacak güvenlik olarak iki başlıkta ele alınabilir. Mekâna dışardan erişim konusundaki güvenlik kurgusunda cephe tasarımı rol oynarken mekân içerisindeki güvenlikte kot farklılıkları ve kullanılan malzeme rol oynamaktadır. Yaşlılık genellikle yaşam alanının sınırlandırıldığı bir dönemdir. Yaşlılar bu dönemde tanıdıkları bir çevrede olmak, kendi evlerinde yaşamak isterler. Çünkü kendilerini en rahat ve güvende hissettikleri mekân, kendi evleridir (Zorlu, 2017). Yaşlı bireylerin yaşam kalitesi zamanlarının büyük bir kısmını

geçirdikleri konut ve çevresinin koşulları ile doğrudan ilişkilidir. Aksi takdirde uygun olmayan fiziksel koşullar günlük yaşamla ilgili aktivitelerini azaltmakta, bağımsız hareket edebilmelerini olumsuz etkilemektedir (Lino vd., 2005; Kalınkara, 2010). Bu nedenle bu çalışma kapsamında güvenlik parametresi incelenecek örnekler içerisinde konut içerisinde yer alan kot farklılıkları, katlar arası erişimde ortaya çıkabilecek güvenlik sorunları ve bunların çözüm alternatifleri üzerinden değerlendirilecektir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın analiz kısmı için örneklem grubunu oluşturan konutlar Song House (Şekil 2-3), Stacked House (Şekil 4-5), Three Summits Residence (Şekil 6-7) ve Naples Street House (Şekil 7-8)'tur. Her bir konut kendi içerisinde değerlendirilip analiz bilgileri sunulmuştur.

Song House Örneği

Song House 2018 yılında Çin'nin Nalsong kırsal bölgesinde AZL Architects tarafından 280 m² bir konut olarak inşa edilmiştir. Tasarımın ilk aşamasından itibaren çok kuşaklı bir aileye hizmet edeceği bilinip tasarım kararları buna göre alınmıştır. 50'li yaşlardaki bir çift ile dönem dönem tekerlekli sandalye kullanımına ihtiyaç duyan üç yaşlı aile üyesine ev sahipliği yapan bir konuttur. Konutun sahibi yaşlı çift ve ailesi için tasarlanan ev, toplamda 3 kuşaktan sekiz kişiye hizmet edebilecek şekilde tasarlanmıştır. Song House köylerdeki geleneksel çiftlik evlerine gönderme yapan açık üstlü bir merkezi avlu etrafında tasarlanmıştır (Url-3) (Şekil 2).

Şekil 2. Song House Yapı Görüntüleri. Çin, Nelsong, 2018 (Url 2)

Song House esneklik parametresi özelinde değerlendirildiğinde konuttaki bölücü duvarlar hareketsizdir. Mekânı dönüştürmeye olanak tanıyacak hareketli bölücü paneller ve modüler eşyalar yer almamaktadır. Konut katı hacimlerden oluşmaktadır ve birbirine adapte edilebilen mekânların varlığı söz konusu değildir.

Konut erişilebilirlik/ bağlantı parametresi için değerlendirildiğinde; ailenin tüm üyelerinin erişimine uygun olacak şekilde tasarlanmış olup, konutta birinci kattaki yatak odalarına erişim sağlayan harici bir tekerlekli sandalye rampası bulunmaktadır. Evin çok katlı tasarlanmasına karşılık olarak evde hem yaşlı ebeveynlerin yaşaması hem de ileride gelişebilecek fiziksel yeterliliklerdeki azalma öngörülmüş olup konut tasarımında rampaya yer verilmiştir. Ortak kullanım mekânlarının (mutfak, yaşam alanı gibi) zemin katta yer alması ve evin en yaşlı üyesinin yatak odasının bu katta yer alması bu işlevlere erişimine kolaylık sağlamaktadır. Bunun dışında diğer bireylerin yatak odalarından ana işleve sahip bu mekânlara erişim için rampa ya da merdiveni kullanmaları gerekmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Song House Zemin, 1. ve 2. Kat Planları (Url 2)

Song House sosyal etkileşim alanları üzerinden değerlendirildiğinde; evde yaşayan büyük ebeveynlerin hareket alanı zemin katta yoğunlaşmıştır. Yatak odası oturma alanına bitişiktir ve aile üyeleri arasındaki etkileşimi artırmak için mekânları birbirinden ayıran duvarda küçük açıklıklar tasarlanmıştır. Böylelikle konutun yaşlı kullanıcıları yatak odalarında da ailenin ortak yaşam alanlarındaki seslerini duyup etkileşim içinde

olmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra hem mutfak hem de ana yaşam alanının tek olması tüm aile üyelerinin bu mekânlarda buluşması ve karşılaşmasını sağlamakta ve onların birbirleriyle etkileşime geçebilmeleri için fırsat yaratmaktadır. Ayrıca birinci katta yer alan üç yatak odası çifte, kızları ile eşine ve yaşlı çiftin anne ve babasına aittir. Yatak odalarının dışında oluşturulan küçük yaşam alanı ise, kullanıcıların alt kattaki ana yaşam alanına gitmelerine gerek kalmadan kat içerisinde etkileşime girmelerine olanak sağlamaktadır. Evin kuzey tarafının dışını saran ve erişilebilirliği sağlayan rampa, dönemsel olarak tekerlekli sandalye kullanan büyük ebeveynler tarafından kullanılmaktadır. Yol, katlar arasında kolay erişimi sağlarken komşularla sosyalleşme fırsatı da sunmaktadır. Ayrıca konutun tüm ortak alanlarını görsel olarak birbirine bağlamak amacıyla merdiven ve koridor uçlarına aynalar eklenmiştir. Konutun sosyal etkileşimin ön planda tutularak tasarlandığı görülmektedir.

Song House mahremiyet parametresi üzerinden değerlendirildiğinde konutta beş yatak odası bulunmaktadır. Konutun yatak odaları bir yandan bağımsızlık ve kişisel mekân ortamı oluştururken, öte yandan aidiyet duygusunun olduğu mekânlardır. Tüm yatak odalarının aynı katta yer alması, özelleşmiş sessiz mekânların bir arada toplanması mahremiyet açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir. Yatak odalarının dış mekâna karşı açılan pencereleri vardır, iç mekânda ise kapalı, opak yanal düzlemlerle sınırlandırılmıştır. Rampa erişimi her ne kadar üçüncü kata ulaşmasa da Song çifti ve kızlarının ailesinin kullanımına uygun olarak üçüncü katta bir sinema odası ve masa tenisi alanı bulunmaktadır. Burada büyükanne dışında evin üyelerinin yatak odası haricinde kendi başlarına ya da birlikte vakit geçirebilecekleri mekânlar tasarlanmıştır.

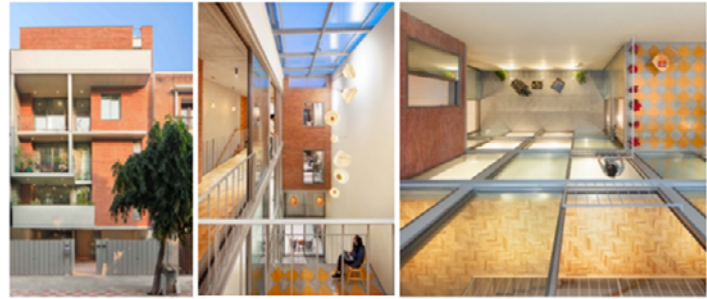
Son olarak konut güvenlik parametresi için değerlendirildiğinde; kat planları içerisinde bir ya da birkaç basamaktan oluşan kot farklılıkları bulunmamaktadır. Kat içerisinde doğrudan erişim sağlanabilmektedir. Fakat yapının üç katlı oluşu katlar arası bağlantı çözümünü sorgulatırken yapıyı çevreleyen rampanın katlar arası

erişimi sağlaması yaşlı kullanıcılar için merdiven kullanımının ortaya çıkarabileceği kaza risklerini çözer niteliktedir.

Stacked House Örneği

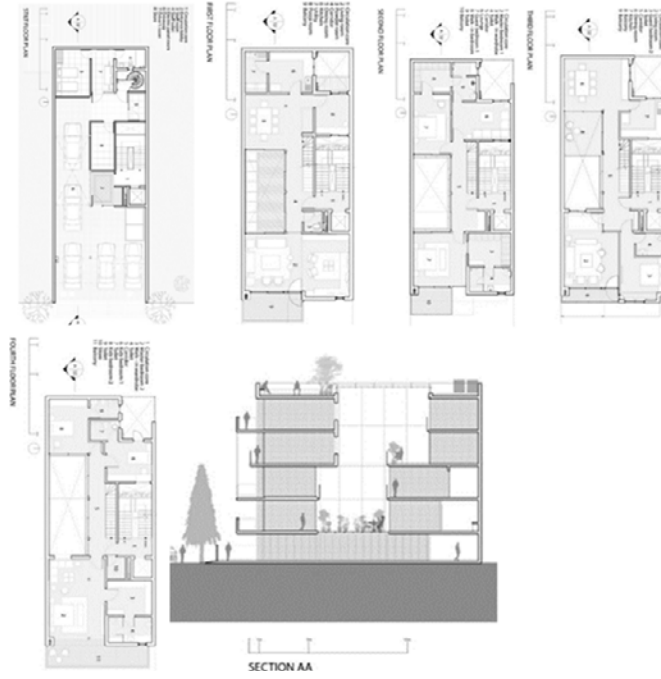
Studio Lotus tarafından 2019 yılında Hindistan, New Delhi de 220 m² olarak inşa edilmiştir. Stacked House altı kişilik geniş bir aile için birbirine bağlı iki dubleks daire olarak tasarlanmıştır. Dört katlı ev, merkezi bir avlunun etrafında kesitleri kademeli olarak yükselen katlardan oluşmaktadır. Konutun sahibi, eşi ve iki çocuğu bir dubleks daireden, yaşlı ebeveynleri ise ikinci dubleks dairededir (Url 4) (Şekil 4).

Yapının zemin katında konut çalışanlarının odaları yer almaktadır. Birinci ve ikinci kat büyük ebeveynler için tasarlanmıştır. Her ne kadar büyük ebeveynler için düşünülse de birinci katta tüm ailenin kullanımı için yeterli alana sahip büyük bir yaşam alanı, mutfak ve yemek alanı, bir ibadet odası ile küçük bir tuvalet yer almaktadır. İkinci katta ise büyük ebeveynlerin yatak odası, bir misafir yatak odası ve bu birimlere hizmet edecek giyinme odaları ile banyolara ek olarak bir yaşam alanı yer almaktadır.

Resim 4. Stacked House Yapı Görüntüleri. New Delhi, Hindistan, 2019. (Url 3)

Yapının üçüncü ve dördüncü katına geldiğimizde bu alanlar konutun sahibi çift ve çocukları için tasarlanmıştır. Üçüncü katta bir mutfak, yemek alanı, bir yatak odası ve yaşam alanı bulunurken dördüncü katta ise iki çocuk odası ve banyoları, bir adet ebeveyn yatak odası ve ona ait banyosu ile giyinme odası mevcuttur. Tüm bu katlar arasında iki avluyla görsel erişim ve iletişim sağlanmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Stacked House Plan ve Kesit Çizimleri (URL 3)

Stacked House esneklik parametresi üzerinden değerlendirildiğinde konuttaki bölücü duvarlar, hareketsizdir. Ortak yaşam alanında ya da diğer odalarda mekânları dönüştürmek birleştirmek ya da daha küçük birimlere ayırmak için herhangi bir hareketli bölücü panel ya da modüler eşyaların varlığı söz konusu değildir. Konut katı hacimlerden oluşmaktadır ve birbirine adapte edilebilen mekânlar yoktur.

Konut erişilebilirlik/ bağlantı parametresi için değerlendirildiğinde; Stacked House dar bir alanda tasarlandığından çok katlı plan çözümüne gidilmiştir. Fakat kullanıcı yelpazesinin genişliği düşünüldüğünde özellikle evin yaşlı kullanıcıları da düşünülerek tüm katlar arası erişimi sağlayan bir asansör sistemine sahiptir. Ayrıca bu asansörün yer aldığı koridorda tüm katlara erişimi sağlayan genel bir merdiven çözümü mevcuttur. Bunun yanı sıra konut içerisinde sadece aile üyelerinin kullanımına hizmet eden tek kollu tasarlanmış merdiven bulunmaktadır (Resim 5). Böylelikle aile üyelerinin istedikleri anda birbirlerine bir engel olmaksızın erişimi sağlanmıştır.

Sosyal etkileşim alanları üzerinden değerlendirildiğinde ise aile bireyleri için bağlantılı bir yaşam duygusunu

kolaylaştırmada farklı birimler arasında güçlü bir görsel bağlantı yaratmaya çalışılmıştır. Dar uzun bir alanda üst üste kaydırılarak istiflenen mekânlar ve bu mekânların saydam yüzeyleri sayesinde avlu üzerinden tüm katlar arası etkileşim sağlanmaktadır. Bu sistem kat yüksekliklerini en üst düzeye çıkarmakta ve görsel engel olmadan kesintisiz görüş hatları oluşturmaktadır. Bu sayede görsel iletişim ve etkileşim alanları yaratmada oldukça başarılıdır. Bunun dışında büyük ebeveynlerin dubleks içerisindeki 1.katta yer alan mutfak, yemek alanı ve yaşam alanı tüm ailenin ortak kullanımı düşünülerek uygun büyüklükte ve yeterli donatı elemanlarıyla tasarlandığı görülmektedir. Bu kat tüm ailenin birlikte vakit geçirmesine olanak tanıyarak hem büyük ebeveynlerin kendilerini yalnız hissetmesine engel olmada hem de tüm ailenin iletişim ve etkileşimi sürdürmeye destek olmasında etkilidir. Ayrıca çok sayıda balkon ve yürüyüş yolu, bu yaşam alanlarını birbirine bağlayarak, iç avluyu oluşturan zemin plakalarının karakteristik bir şekilde kademeli olarak düzenlenmesini sağlamaktadır.

Stacked House mahremiyet parametresi üzerinden değerlendirildiğinde konut kullanıcı grubu ikiye ayrılmış ve bu iki gruba kendi özel alanlarını hissettirebilmek adına konut da iki farklı dubleks olarak planlanmıştır. Böylelikle yapı içi erişim her ne kadar dikey sirkülasyonla bağlansa da konut özelinde iki farklı konut olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca konutlardaki yatak odaları avlu cephesinden uzak konumlandırılmaya çalışılmış, avluya cephesi olan iki yatak odası ise boydan boya cam yüzeyle kaplanmayıp pencere açıklığı bırakılmıştır. Böylece görsel anlamda iletişimin daha sınırlı ve kontrol edilebilir şekilde tasarlanması mahremiyeti sağlamıştır.

Güvenlik parametresine geldiğimizde ise; konutun kat planları içerisinde bir ya da birkaç basamaktan oluşan kot farklılıkları bulunmamaktadır. Kat içerisinde doğrudan erişim sağlanabilmektedir. Ayrıca yapının dört katlı oluşu ve katlar arası bağlantı çözümü düşünüldüğünde dikey sirkülasyonda merdivene alternatif olarak asansör kullanılması yaşlı kullanıcılar için ileride çıkabilecek sağlık problemlerinin düşünülüp güvenlik parametresinin dikkate alındığını göstermektedir.

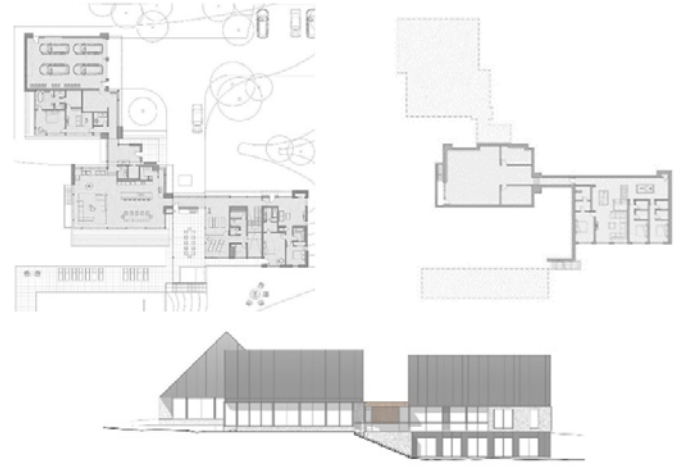
Three Summits Residence Örneği

2023 yılında ABD, Montgomery’de inşa edilen ev, NÓS Tasarım Ofisi tarafından tasarlanmıştır. Amerika’da yer alan Three Summits Residence konutu üç kuşak aile üyesini bir araya getiren ortak alanlar sağlanarak tasarlanmıştır (Url 5). Ev, birbirine bağlı üç kabin yapısından oluşmaktadır. Birbirine bağlı bu üç kabin yapısından biri, arazi eğiminin elverişliliğini kullanıp iki kattan oluşurken diğer iki yapı tek katlıdır (Şekil 6).

Şekil 6. Three Summits Residence Yapı Görüntüleri. ABD, 2023. (Url 5)

Kapalı garajı da içerisine alan en yüksek birimde, konut çalışanlarının odası yer almakta ve mekâna doğrudan garajdan erişim sağlanabilmektedir. Mutfak, yemek alanı ve yaşam alanının yer aldığı birim ise ana girişten yarım metre daha aşağıda ve iki yapının ortasında yer almakta olup yapıları sirkülasyon koridorlarıyla birbirine bağlamaktadır. Üçüncü ve son birim ise iki kattan oluşmakta, üst kat ile alt kat arasında bu birimin ortasında konumlandırılmış merdivenle katlar arası doğrudan erişim sağlanabilmektedir. Üst katta iki yatak odası ve banyoları ile bir küçük yaşama alanı ve buhar odası gibi çeşitli işlevleri içeren üç adet mekân bulunmaktadır. Ayrıca bu birim ana girişten bağımsız doğrudan bahçeye açılımlıdır. Alt kata geldiğimizde ise bu birimde bir yaşama alanı, üç yatak odası ve banyoları ile bir masa tenisi bir de bilardo alanı bulunmaktadır. Birimler arası boşlukta bir peyzajlı avlu ve birimler arası bağlantıyı sağlayan, yapı içerisindeki erişim koridorları haricinde yapının çevresinde açık yürüyüş yolları bulunmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. Three Summits Residence Plan ve Kesit Çizimleri (Url 5)

Three Summits Residence esneklik parametresi üzerinden değerlendirildiğinde orta birim haricinde esnek, dönüştürülebilir mekânlar ile modülerliğe elverişli değildir. Ana yaşam alanı dışındaki diğer iki birimde bölücü duvarlar hareketsizdir. Odalarda mekânları dönüştürmek, birleştirmek ya da daha küçük birimlere ayırmak için herhangi bir hareketli bölücü panel ya da modüler eşyaların varlığı söz konusu değildir. Kapsadıkları alan özelinde de buna uygun değildir. Mekânlar birbirine adapte edilebilir değildir. Ortadaki yapı ise bölücü duvarlar olmaksızın geniş açıklığa sahip bir mekân olarak tasarlanmıştır. Her ne kadar bölücü, hareketli paneller olmasa da ihtiyaç duyulduğu takdirde bölünüp farklı birimlere dönüştürülebilecek büyüklükte alana sahiptir.

Sosyal etkileşim alanları üzerinden değerlendirildiğinde ise mekân içerisinde aile üyelerinin kullanımına hizmet edecek tek bir mutfak ve yemek alanı bulunmaktadır. Bu alan ayrıca ana yaşam alanıyla da birleştirilmiş durumdadır. Bu plan kurgusuyla ailenin temel gereksinimlerini karşılayabilmek için her gün aynı mekânda buluşması sağlanarak sosyal iletişim ve etkileşime olanak tanınmıştır. Bunun yanı sıra tüm yatak odalarının yer aldığı iki katlı birimde ise kullanıcılar özel mekânlarında kendilerine ait özel alanda vakit geçirseler bile sosyal etkileşimde

bulunmaları için fırsat yaratan, her iki katta ana yaşam alanına kıyasla daha küçük ölçekte yaşam mekânları bulunmaktadır. Yine bu iki katlı birimde birlikte masa tenisi, bilardo gibi oyunlarla iletişime geçebilecekleri oyun alanları bulunmaktadır.

Three Summits Residence, Erişim/ bağlantı parametresi için değerlendirildiğinde ise yapının tüm birimleri (bir birimin içerisindeki katlar da dahil olmak üzere) arasında hem mekânlar içerisinde hem de dışarıdaki avlu ve yürüyüş yolları vasıtasıyla erişim sağlanmaktadır. İki katlı birimin olduğu kısma bir asansör eklenmiş ve katlar arası erişime bir alternatif çözüm sunulmuştur. Ayrıca bu birimden havuz alanına erişim sağlanacağından asansör havuza erişime de hizmet etmektedir. Tüm bunlar değerlendirildiğinde erişim ve bağlantının yeterli düzeyde sağlandığı görülmektedir.

Yapı mahremiyet parametresi için değerlendirildiğinde kullanıcıların yatak odaları özel mekânlarını oluşturmaktadır. Aile üyeleri ana yaşam mekânını kullanırken yatak odalarının yer aldığı kattaki küçük ortak kullanım alanlarında, bireysel olarak vakit geçirmek isteyen kullanıcılar için daha küçük ölçekte alanlar tasarlanmıştır. Bu durum kullanıcılar için kısmi mahremiyet sağlayabilecek düzeydedir. Bunun dışında yatak odaları geçirgen olmayan yüzeylerle tasarlanmış olup dışa açılım pencerelerle mahremiyet kontrolü sağlanabilecek şekildedir.

Güvenlik parametresine geldiğimizde ise; yapının oturduğu arazi göz önünde bulundurulduğunda ana giriş ile ortak yaşam alanını ve özel mekânları içinde barındıran birimler arasında 3-4 basamaklık kot farkının olduğu görülmektedir. Eğer orta konumdaki birimden havuz alanına ulaşmak istenirse yine bir dizi merdivenin inilmesi gerekmektedir ve başka bir alternatif kurgu oluşturulmamıştır. Eğer yaşlı ya da fiziksel kabiliyeti düşük olan kullanıcı garaj kısmından yapıya giriş yaparsa bu merdivenleri kullanmak zorundadır. Bu nedenle güvenlik her birim özelinde tam anlamıyla sağlanır nitelikte değildir.

Naples Street House Örneği

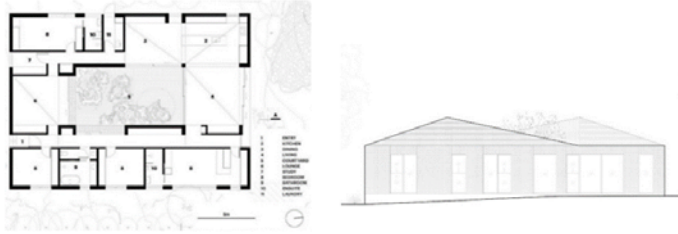
Konut 2023 yılında Avustralya, Melbourne’de Edition Office tarafından çok kuşaklı bir aile için tasarlanmıştır. Beton bir kaide üzerine inşa edilen Naples Street House, konut sahibinin üç nesilden ailesine ev sahipliği yapmaktadır. Evin kullanıcılarını ev sahibi çift, onların çocukları ve yaşlı ebeveynler (büyükanne ve büyük baba) oluşturmaktadır. Konut kübik bir forma sahip olup bina planının merkezinde yer alan avlu, mekânın yapı kurgusunun çıkış noktası niteliğindedir.

Konut kullanıcılarından ailenin en büyükleri için ikiz ana yatak odası süitleri evin zıt köşelerinde yer alır. Konut içerisindeki diğer mekânlar da merkezi avlu boyunca konumlanmaktadır. Mekânsal olarak bu, ev sakinlerine merkezi avluda dolaşırken yükselen ve alçalan çatı formunu döngüsel bir değişim olarak deneyimletmektedir (Url 6). Konutun içerisinde avlunun etrafını saran odalar ve koridorlar, avluya doğrudan komşu olanlarda ise tavandan tabana camlar yer almaktadır. Böylelikle manzara ile etkileşim sürekli kılınmıştır (Şekil 8).

Şekil 8. Naples Street House Yapı Görüntüleri. Avustralya, Melbourne, 2023. (Url 6)

Konutun içerisinde mutfak, yemek alanı ve yaşam alanı tek ve ortak kullanımlıdır. Naples Street House'un, iki tarafı sürgülü cam kapılarla çevrili büyük bir yaşam alanı, aile alanlarına ev sahipliği yapmaktadır. Büyük ebeveynlerin yatak odası ortak yaşam alanıyla yan yanadır. Ana giriş koridorunda ailenin çocukları için iki yatak odası daha bulunmaktadır; bunlardan birinde özel banyo vardır (Şekil 9).

Şekil 9. Naples Street House Plan ve Cephe Çizimleri (Url 5)

Naples Street House esneklik parametresi üzerinden değerlendirildiğinde esnek, dönüştürülebilir mekânlar ile modülerliğe hizmet eden mobilyalar tasarımda kullanılmamıştır. Konuttaki bölücü duvarlar hareketsizdir. Odalarda mekânları dönüştürmek, birleştirmek ya da daha küçük birimlere ayırmak için herhangi bir hareketli bölücü panel ya da modüler eşyaların varlığı söz konusu değildir. Kapsadıkları alan özelinde de buna uygun değildir. Mekânlar birbirine adapte edilebilir nitelikte değildir.

Sosyal etkileşim alanları üzerinden değerlendirildiğinde ise konut içerisinde aile üyelerinin kullanımına hizmet edecek tek bir mutfak, yemek ve yaşam alanı bulunmaktadır. Bu üç alanın cephelerinden her biri cam malzemeden oluşturulmuş olup merkezi avluya komşudur. Kullanıcılar söz konusu mekânlarda temel gereksinimlerini giderirken birbirleriyle görsel etkileşimi şeffaf yüzeyler sayesinde sürdürebilmektedir. Ayrıca bu plan kurgusuyla ailenin temel gereksinimlerini karşılayabilmek için her gün aynı mekânda buluşması sağlanarak sosyal etkileşime olanak tanınmıştır.

Yapı mahremiyet parametresi üzerinden değerlendirildiğinde her bir kullanıcıya ait toplam dört yatak odası bulunmaktadır. Özellikle büyük ebeveynlerle ev sahibi çiftin yatak odalarının yapının plan düzleminde çapraz şekilde yerleştirilmesi görsel erişimi de engelleyen bir mahremiyet alanı yaratmaktadır. Fakat her bir kullanıcının dinlenme alanları dışında kendi kendine vakit geçirebileceği alternatif bir mekân bulunmamaktadır. Yatak odalarının dış mekânla etkileşimini en üst düzeyde sağlaması adına tek cephede tavandan tabana büyük pencereler kullanılmıştır. Bu etkileşim kullanılan perdelerle kontrollü hale getirilmiş dolayısıyla da mahremiyet sağlanmıştır.

Son olarak konut güvenlik parametresi için değerlendirildiğinde; kat planları içerisinde bir ya da birkaç basamaktan oluşan kot farklılıkları bulunmamaktadır. Tek kat plan çözümüyle tasarlanan yapı içerisinde erişim doğrudan sağlanabilmektedir. Ev içerisindeki mekânlar arası erişim avlu etrafını saran sirkülasyon koridorlarıyla kesintisiz sağlanmaktadır. Yaşlı ya da fiziksel yeterliliği düşük olan bireyler için güvenlik parametresi sağlanmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, çok kuşaklı yaşam alanlarının tasarım ilkeleri bağlamında güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymaya çalışırken, bu tür alanların bireysel, ailevi ve toplumsal düzeyde sunduğu faydalara da dikkat çekmiştir. Çok kuşaklı yaşam alanları, yalnızca barınma ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, kuşaklar arası dayanışmayı ve toplumsal uyumu teşvik eden önemli bir sosyal yapı sunmaktadır. Özellikle çocukların sosyal ve duygusal gelişiminin desteklenmesi ve yaşlı bireylerin bakım ihtiyaçlarının karşılanması, bu yaşam alanlarının en belirgin faydaları arasında yer almaktadır.

Tasarım ilkeleri, bu yaşam alanlarının sürdürülebilirliğini ve etkinliğini artırmada merkezi bir rol oynamaktadır. Fiziksel mekân gereksinimleri, esneklik, sosyal etkileşim alanları, mahremiyet ve güvenlik gibi ilkeler, kullanıcıların günlük yaşamlarını kolaylaştıran ve yaşam kalitesini artıran önemli faktörlerdir.

Yapılan analizlerde kullanıcı isteği üzerine özel olarak tasarlanan ve bu nedenle kullanıcı gereksinimlerinin ön planda tutulduğu bu dört konutta; çalışma kapsamında belirlenen esneklik, fiziksel mekân gereksinimleri, sosyal etkileşim alanları, mahremiyet ve güvenlik parametrelerinin her birine dikkat edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Fakat en öne çıkan parametrelerin fiziksel mekân gereksinimleri, sosyal etkileşim alanları ve güvenlik parametresi olduğu saptanmıştır. Ez az dikkate alınan parametre ise esnekliktir. Mahremiyet parametresi daha çok herkesin uyuma işlevini gerçekleştirdiği yatak odasının varlığıyla sağlanmış gibi görünse de aslında tüm mekân içerisinde uyuma işlevi dışında kullanıcıların kendilerine ait özellikli (hobi odası, oyun alanı vb.) bir alanın varlığı göze çarpmamaktadır.

Esneklik, çok kuşaklı konut projelerinde kullanıcıların

değişen ihtiyaçlarına uyum sağlayabilen bir tasarım anlayışını ifade eder. Analize dahil edilen dört çok kuşaklı konut projesinden yalnızca ‘Three Summits Residence’ esneklik ve adaptasyon yeteneği ile öne çıkmaktadır. Bu projede mekânsal düzen, kullanıcı ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirilebilecek bir sistem sunmaktadır. Diğer konut projelerinde esneklik parametresine rastlanmaması seçilen örneklemin esneklik-modülerlik odağında tasarlanmış projeleri kapsamamasıyla doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla esneklik-modülerlik, çok kuşaklı konutların varlığını sağlayan zorunlu bir bileşen olmaktan ziyade,

kullanıcı memnuniyetini ve kullanım ömrünü uzatan isteğe bağlı bir tasarım stratejisi olarak değerlendirilebilir. Bu çerçevede, esneklik parametresinin çok kuşaklı yapının temel işlevselliği üzerinde sınırlı bir etkisi olduğu; esas etkinin erişilebilirlik, mahremiyet, sosyal etkileşim ve güvenlik gibi diğer temel parametrelerde ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır. Ancak ileride esneklik-modülerlik odağında geliştirilmiş projelerin incelenmesi, bu parametrenin kullanıcı deneyimine katkısını daha net ortaya koyabilir.

Tablo 2. Analizi Yapılan Konutların Genel Değerlendirmesi					
		Song House	Stacked House	Three Summits Residence	Naples Street House
Esneklik	Modülerlik				
	Hareketlilik				
	Adaptasyon			✓	
Fiziksel mekân gereksinimleri	Mekânlar arası işlevsel yakınlık	✓	✓	✓	✓
	Mekânsal boyut yeterliliği	✓	✓	✓	✓
Sosyal Etkileşim Alanları	Karşılaşma alanlarının varlığı	✓	✓	✓	✓
	Ortak yaşam alanı tektir	✓			✓
Mahremiyet	Açıklık				
	Kapalılık	✓	✓	✓	✓
	Geçirgenlik				
Güvenlik	Kot farklılıkları	Yatay erişim		✓	✓
		Düşey erişim		✓	✓
		✓	✓	✓	✓

Fiziksel mekân gereksinimleri, mekânlar arası işlevsel yakınlık ve mekânsal boyut yeterliliği açısından incelenmiştir. Tüm projelerde hem işlevsel yakınlık hem de mekânsal boyut yeterliliği sağlanmıştır. Örneğin, Song House ve Stacked House projelerinde, kullanıcıların günlük yaşamda ihtiyaç duyabileceği alanlar arasındaki mesafeler en aza indirilmiştir. Bu durum, yaşlı bireylerin ve çocukların günlük ihtiyaçlarını daha kolay karşılayabilmesini mümkün kılmaktadır.

Çok kuşaklı yaşam alanlarında sosyal etkileşim, kullanıcıların bir araya gelmesini teşvik eden karşılaşma alanlarının varlığıyla desteklenebilir. Tüm projelerde, karşılaşma alanlarının bulunduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, Naples Street House, ortak yaşam alanlarını stratejik olarak tasarlayarak farklı kuşaklar arasındaki etkileşimi artırmayı başarmıştır. Bununla birlikte, Song House ve Naples Street House projelerinde ortak yaşam alanının tek bir mekânda yoğunlaşması, sosyal etkileşim açısından hem bir avantaj hem de sınırlama yaratmaktadır.

Mahremiyet, açıklık, kapalılık ve geçirgenlik dengesiyle sağlanabilir. Tüm projelerde kapalılığın önemli bir tasarım unsuru olarak ele alındığı görülmektedir. Özellikle Stacked House ve Three Summits Residence, bireylerin özel alanlarını korumalarını sağlayan mekânsal düzenlemeler içermektedir. Ancak açıklık ve geçirgenlik açısından herhangi bir yenilikçi yaklaşıma rastlanmamıştır.

Güvenlik, çok kuşaklı yaşam alanlarında özellikle çocuklar ve yaşlı bireyler için kritik bir öneme sahiptir. Analiz edilen projelerden Three Summits Residence ve Naples Street House, düşey ve yatay erişim kolaylığı sağlayarak kullanıcıların güvenliğini artırmayı başarmıştır. Örneğin, Naples Street House projesi, yatay erişim olanaklarıyla yaşlı bireylerin hareketlerini kolaylaştırırken, düşey erişim de çocukların güvenliğini sağlamaya yönelik olarak düşünülmüştür.

Analiz bulguları, çok kuşaklı konut tasarımında tüm parametrelerin bir arada ele alınması gerektiğini göstermektedir. Ancak kullanıcı memnuniyeti ve yaşam kalitesi bakımından erişilebilirlik ve güvenlik en yüksek önceliğe sahiptir; sosyal etkileşim ve mahremiyet ise

tasarım dengesi sağlandığında anlam kazanır. Esneklik ise tamamlayıcı, kullanım ömrünü uzatan bir strateji olarak konumlanmalıdır. Çalışmadan elde edilen beş temel tasarım parametresine (erişilebilirlik, güvenlik, mahremiyet, sosyal etkileşim, esneklik) dayalı olarak önerilen kılavuz ilkeler şunlardır:

1. Yatay ve dikey dolaşım şemaları netleştirilmeli, yaşlı ve çocuk kullanıcılar için eşik ve kot farklılıkları en aza indirgenmeli.
2. Ortak kullanım alanları, küçük ölçekli karşılaşma hücreleriyle çeşitlendirilmeli.
3. Konut birimlerinde kullanıcıya özel “çekirdek odalar” tasarlanarak mahremiyet güvence altına alınmalı.
4. Esnek bölme ve modüler mobilya sistemleri, ihtiyaç değişimine hızlı cevap verecek şekilde yerleştirilmeli.

Çalışma dört örnek proje ile sınırlıdır; özellikle esneklik-modülerlik ağırlıklı tasarım örneklerini içermemesi, elde edilen bulguların genellenebilirliğini kısmen sınırlamaktadır. Ancak gelecek çalışmalarda, esneklik odaklı projelerin incelenmesiyle, modüler tasarımın uzun vadeli kullanıcı memnuniyeti üzerindeki etkisi değerlendirilebilir. Ayrıca kültürel farklılıkların mahremiyet ve sosyal etkileşim parametrelerini nasıl dönüştürdüğü, nitel mülakat ve etnografik çalışmalar ile derinleştirilebilir. Ayrıca dijital simülasyon ortamlarında kullanıcı davranışı çalışmalarıyla yeni model önerileri test edilebilir.

Bu çalışma, çok kuşaklı konut tasarımında kullanıcı gereksinimlerine dayalı beş temel parametre önermiştir. Elde edilen bulgular, erişilebilirlik ve güvenliğin mekânsal yerleşimde birincil öncelik taşıdığını; sosyal etkileşim ve mahremiyetin, mekânsal denge ve kullanıcı profiline göre kurgulanması gerektiğini; esnekliğin ise kullanım süresini uzatan tamamlayıcı bir strateji olduğunu göstermiştir. Mimari uygulamalara yönelik kılavuz ilkeler aracılığıyla, hem iç mimarlık pratiğinde hem de kentsel konut politikalarında daha insan merkezli, sürdürülebilir ve kullanıcı odaklı çözümler geliştirilebilir. Gelecek çalışmalarda esneklik-modülerlik odaklı projelerin ve kültürel etkilerin derinlemesine araştırılması, bu parametrelerin geçerlilik alanını genişletecektir.

KAYNAKÇA

- Aging, N. C. (2024). How intergenerational connections can ease loneliness in older adults. <https://www.ncoa.org/article/how-intergenerational-connections-can-ease-loneliness-in-older-adults>. Erişim: 15.05.2025.
- Asadpour, H., Razmara, M., Heidairi, A. A., & Taghipour, M. (2022). Privacy, patterns, and factors in urban open spaces (Case study: Jannat Park in Shiraz City). *Megaron*, 17(2), 195-208. <https://doi.org/10.14744/MEGARON.2022.98965>.
- Bank, C. (2024). Advantages of multigenerational living. <https://www.commercebank.com/personal/ideas-and-tips/2024/advantages-of-multigenerational-living>. Erişim 15.05.2025.
- Baskoro, A. A., Prasetyoputra, P., Katherina, L. K., Prasojo, A. P. S., & Pitaloka, A. A. (2024). Understanding the Resilience of Garment Workers' Families Through a Mixed-Method Approach: Surviving the Economic Hardship During the Covid-19 Pandemic in Indonesia. *Social Indicators Research*, 175(3), 1099-1130.
- Bayazıt, N. (1982). *Tasarlama teori ve metotları: Planlamaya ve tasarlamaya katılma*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Bozkurt, G. (2013). 19. yy da Osmanlı konut mimarisinde iç mekân kurgusunun Safranbolu evleri örneğinde irdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 62(2), 37-70.
- Buğday, H. (1991). Endüstrileşmiş toplu konutta farklı kullanıcı gereksinimlerini karşılayıcı çözümler doğrultusunda bir mimari tasarım araştırması. Master's thesis, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ching, F. (2002). *Mimarlık biçim, mekân & düzen*. Gizem Parlak, (Çev.). İstanbul: Nobel Yayınları.
- Choi, K. H., & Ramaj, S. (2024). Living arrangements and housing affordability issues of young adults in Canada: Differences by nativity status. *Canadian Review of Sociology/Revue canadienne de sociologie*, 61(1), 46-66.
- Dove, C. (2020). *Radical Housing: Designing multi-generational and co-living housing for all*. RIBA publishing.
- Durrett, C., McCamant, K. (2011). *Creating cohousing: Building sustainable communities*. New Society Publishers.
- Dülgeroğlu, Y., Aydın, S., Yılmaz, Z., Pulat, G., Özgünler, M. (1996). Toplu konutlarda nitelik sorunu. *Konut Araştırmaları Dizisi*, 4, 1-2.
- Freeman, C., Buttery, Y., & van Heezik, Y. (2021). Complexity and flexibility: Interviews with three-generation families in their homes. *Qualitative Research*, 21(4), 531-549.
- Gratton, L., Scott, A. (2021). *The 100-year life: Living and working in an age of longevity*. Bloomsbury Publishing.
- Gül, B. (1993). Kullanıcı-çevre uyum probleminin tasarım sürecinde çözülmesi. Yüksek lisans tezi. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Harvey, H., Dunifon, R. (2023). Why mothers double up: The role of demographic, economic, and family characteristics. *Journal of Marriage and Family*, 85(3), 845-868.
- He, W., Jia, S. (2024). Exploring multigenerational co-residence in the United States. *International Journal of Housing Markets and Analysis*, 17(2), 517-538.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. Sage Publications. doi:[https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(02\)00184-5](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(02)00184-5)
- Kalınkara, V. (2010). Yaşlı bireyler için yaşam çevresinin ergonomik tasarımı. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 3(1), 54-64.
- Kavaz Altun, İ. (2023). Kamusal iç mekanda aktif yaşlı bireylerin sosyalleşmesini destekleyecek mekan tasarım parametreleri: AVM örneği. Doktora Tezi. H.Ü. Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Klanten, R., Stuhler, E., Plockova, J. (Eds.). (2021). *Come together: The architecture of multigenerational living*. Gestalten.
- Kuban, D. (1995). Hayatlı Türk evi. *Eren Yayıncılık, İstanbul*, s, 29.
- Lang, J. (1987). *Creating architectural theory. The role of the behavioral sciences in environmental design*. New York.: Van Nostrand Reinhold Company.
- Lino, Y., Igarashi, Y., & Yamagishi, A. (2005). Study on the improvement of environmental humidity in houses for the elderly: Part 1-Actual conditions of daily behavior and thermal environment. *Environmental Ergonomics*, 3, 231-238. [https://doi.org/10.1016/S1572-347X\(05\)80038-2](https://doi.org/10.1016/S1572-347X(05)80038-2)
- Maslow, A. (1943). A theory of human motivation. *Psychological review*, 50(4) 370-396.
- Niederhaus, S. G., Graham, J. L. (2013). *All in the family: A practical guide to successful multigenerational living*. Rowman & Littlefield.
- Önder, D. (1995). Kent otellerinde mekânsal kademelenmenin değerlendirilmesi için bir yöntem. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Porshansky, H., Fabian, A., Kaminof, R. (1983). Place identity: Physical world and socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3(1): 57-83.

Sarco, A. (2013). Building a home for multiple generations. <https://www.sarcoarchitects.com/building-a-home-for-multiple-generations>. Erişim 14.05.2024.

Scheckler, S. (2023). Household Composition Under Strain: Regional Unemployment Rates and the Older American Housing Decision. *Journal of Aging & Social Policy*, 35(2), 125-153.

Shaweesh, M. (2024). Multigenerational living: the housing experience of Lebanese Australian families. *Australian Geographer*, 55(1), 137-156.

Shin, S. (2012). Planning for a multi-generational future: policies, regulations, and designs for multi-generational housing in the United State. Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology.

Sıramkaya, S. (2015). Mekân konfigürasyonunun sosyal etkileşime olan etkisinin fakülte binalarında sentaktik analizi. Doktora Tezi. Selçuk Üni. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Şener, H. (1977). Geleneksel konutların onarım yenileme çalışmalarına ihtiyaçsal değerlendirme yolu ile bir yaklaşım. Doktora Tezi. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Taşçı, C., Baran, A. (2023). Yaşlanmanın Geleceği ve Yapı-Birey İlişkiselliği Çerçevesinde Yaşlılarda Yaşam Politikasının Önemi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 16(1), 34-48.

Xiu, D., Dyar, C., Pereira, G. F., Vaux, D. (2024). Multigenerational Living: Designing for Chinese Immigrant Families in the United States. *The International Journal of Architectonic, Spatial, and Environmental Design*, 19(1), 143.

Zorlu, T. (2017). Yaşlılar için konutta iç mekan tasarımı ve ergonomi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 10(2), 40-53.

Zorlu, T. ve Keskin, K. (2017). Kültür-Konut Etkileşiminde Mahremiyet Olgusu: Geleneksel Urfa- Akçaabat/Ortamahalle Evleri zerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Online Journal of Art & Design*, 5(2), 72-89.

Url 1 - TUİK (2025). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2024-54194> adresinden 17.05.2025 tarihinde erişilmiştir.

Url 2 - Porjazoski, P., Blazanin, L., Porjazoski, M., & Chittleborough, R. (2019). *Multi-generational housing: Solving housing affordability and aged care in one*. Bent Architecture: [https://www.bentarchitecture.com.au/articles/2019/multi-generational-housing-solving-](https://www.bentarchitecture.com.au/articles/2019/multi-generational-housing-solving-housing-affordability-and-aged-care-in-one)

[housing-affordability-and-aged-care-in-one](https://www.bentarchitecture.com.au/articles/2019/multi-generational-housing-solving-housing-affordability-and-aged-care-in-one) adresinden 14.01.2025 tarihinde erişilmiştir.

Url 3 - Han, S. (2019). *AZL Architects wraps wheelchair ramp around multi-generational house*. Dezeen: <https://www.dezeen.com/2019/07/08/song-house-azl-architects-elderly-multi-generational-family-home-nansong-china/> adresinden 14.01.2025 tarihinde erişilmiştir.

Url 4 - Ghisleni, C. (2024). *Inter-generational homes: Addressing diverse needs under one roof*. ArchDaily: <https://www.archdaily.com/1011354/inter-generational-homes-addressing-diverse-needs-under-one-roof> adresinden 14.01.2025 tarihinde erişilmiştir.

Url 5 - Pintos, P. (2023). *Three summits residence/NÓS*. ArchDaily: <https://www.archdaily.com/997023/three-summits-residence-n-s> adresinden 14.01.2025 tarihinde erişilmiştir.

Url 6 - Abdel, H. (2025). *Naples street house / Edition office*. ArchDaily: <https://www.archdaily.com/1018983/naples-street-house-edition-office> adresinden 14.01.2025 tarihinde erişilmiştir.

Yazar Katkı Oranı

Araştırmacılar bu çalışmanın tümüne eşit katkıda bulunmuştur. Araştırmacılar herhangi bir çıkar atışması bildirmemiştir.